

Thomas Mann es considerava ell mateix una figura extraordinària. De fet, ha estat l'escriptor alemany més famós del segle XX. Ara, la mirada de la curiositat pública es gira una altra vegada envers la seua "sorprenent família", tal com la va qualificar el 1939 l'escriptor britànic Harold Nicolson. La sèrie televisiva 'Els Mann' s'ha convertit en un autèntic "esdeveniment nacional" a Alemanya.

La família Mann: Els Windsor dels alemanys

La família Mann l'any 1924 al poble De Hiddensee, situat en una illa de l'arxipèlag de Rügen, a la mar Bàltica. A partir d'aquest moment va començar la consagració de la família Mann com un dels referents literaris de tot Alemanya.

Volia que l'estimaren. Fins i tot els seus paisans. Volia que el reconeguessin els alemanys, encara que no els va perdonar el seu suport a Hitler. Hagué de deixar enrere la seua casa a Munic i va viure la pèrdua "del seu estil de vida" com un xoc, com també totes les penes i menyspreus amb què el van castigar a partir del 1933.

Una paradoxa turmentadora: aquells ciutadans alemanys que li havien d'agrair la seua novel·la sobre la burgesia són els que van expulsar Thomas Mann d'Alemanya; a ell, que tant va donar per la seua "germanitat", que va estimar i dominar la llengua alemanya com possiblement ningú altre.

Va ser, com el seu heroi Tonio Kroger, un "ciudadà extraviat", amb un peu en la decència i un altre en l'aventura. I era un escriptor alemany fascinat per l'"antiguitat" de l'"ànima" alemanya, però també hi va sentir repulsió quan aquesta es va descarregar en la "barbàrie histèrica" del nazisme.

De la mateixa manera que mai no el va abandonar com a artista la "nostàlgia de les delícies" de la vida quotidiana burgesa, no va parar de buscar el reconeixement en la terra d'on provenia ni d'enfrontar-se amb els dimonis d'aquesta.

Ja a l'exili, Thomas Mann es va haver de bastir una altra casa a Califòrnia, no pas lluny de Hollywood, i aquí va rebre la notícia el 1951, a la meitat de la seua setantena, que s'havia publicat a Alemanya l'edició commemorativa d'*Els Buddenbrook*: cinquanta anys després

que aparegués per primera vegada la novel·la l'octubre de 1901.

L'edició completa de la seua "novel·la de família" pujava així a 1,8 milions d'exemplars i l'autor, per al qual Alemanya havia esdevingut estrangera en els anys d'exili a partir del 1933, va apuntar el 26 de novembre de 1951 commogut: "Entre els alemanys, que sovint són tan maliciosos, trobe a la fi només comprensió."

Thomas Mann va escriure el 1950 en una carta: "Hom ha de fer-se impopular entre els necis i els dolents, i això és el que jo, com més he envellit, més inofensivament i més desconsideradament he fet. Però jo no era impopular, no ho sóc, no ho vull ser, em nege a ser-ho".

De nou, cinquanta anys després, ho ha aconseguit: els alemanys s'estimen el seu Thomas Mann. I no sols l'autor d'*Els Buddenbrook*, sinó també el creador, l'home i la persona; si més no, tal com l'encarna l'actor Armin Mueller-Stahl, de 71 anys, qui li presta una cara afectuosa i bondadosa en la sèrie televisiva de tres capítols *Die Manns* de Heinrich Breloer i Horts Königstein.

L'amable interpretació de Mann té el suport viu dels records d'Elisabeth Mann Borgese, de 83 anys, la "més perduradora" dels sis fills del poeta -fent servir paraules del pare sobre si mateix-, testimoni principal i interlocutora ben desperta de Breloer que sap contar coses afectuoses i tendres sobre el pare.

Arran de la primera emissió d'aquest film pel canal de televisió Arte, el crític literari Marcel Reich-Ranicki va afirmar en el periòdic alemany *Frankfurter Allgemeine*: "Thomas Mann, ell, l'emigrant que va ser en la dissort d'Alemanya la sort d'Alemanya, ha retornat del tot. Aquest retorn és un esdeveniment nacional."

El retorn de Thomas Mann s'ha convertit a Alemanya en un autèntic esdeveniment televisiu: el primer capítol, el van veure, si fa no fa, un milió i mig d'espectadors, el tercer programa de més èxit en la història de l'elitista canal cultural Arte.

Thomas Mann, que va morir a Suïssa el 1955 poc després de fer els 80 anys i que sempre va tenir "la indubtable nostàlgia" de recuperar el seu ambient,

n'hauria estat encantat. Entretant, s'han venut més de quatre milions d'exemplars de la seua novel·la *Els Buddenbrook* en llengua alemanya; les edicions arreu del món s'aproximen als deu milions d'exemplars. I ara continua sent lloada i llegida: segons l'editorial S. Fischer de Frankfurt, des del novembre del 2001, any del seu aniversari, les vendes es van duplicar en comparació amb l'any anterior.

Les llibreries n'estan ben fornides; els aparadors són plens d'obres del taller literari de la família Mann: no sols escribia Thomas Mann, sinó també sa mare, els seus germans i els seus fills. I, a més a més, sobre tots ells s'ha escrit un fum.

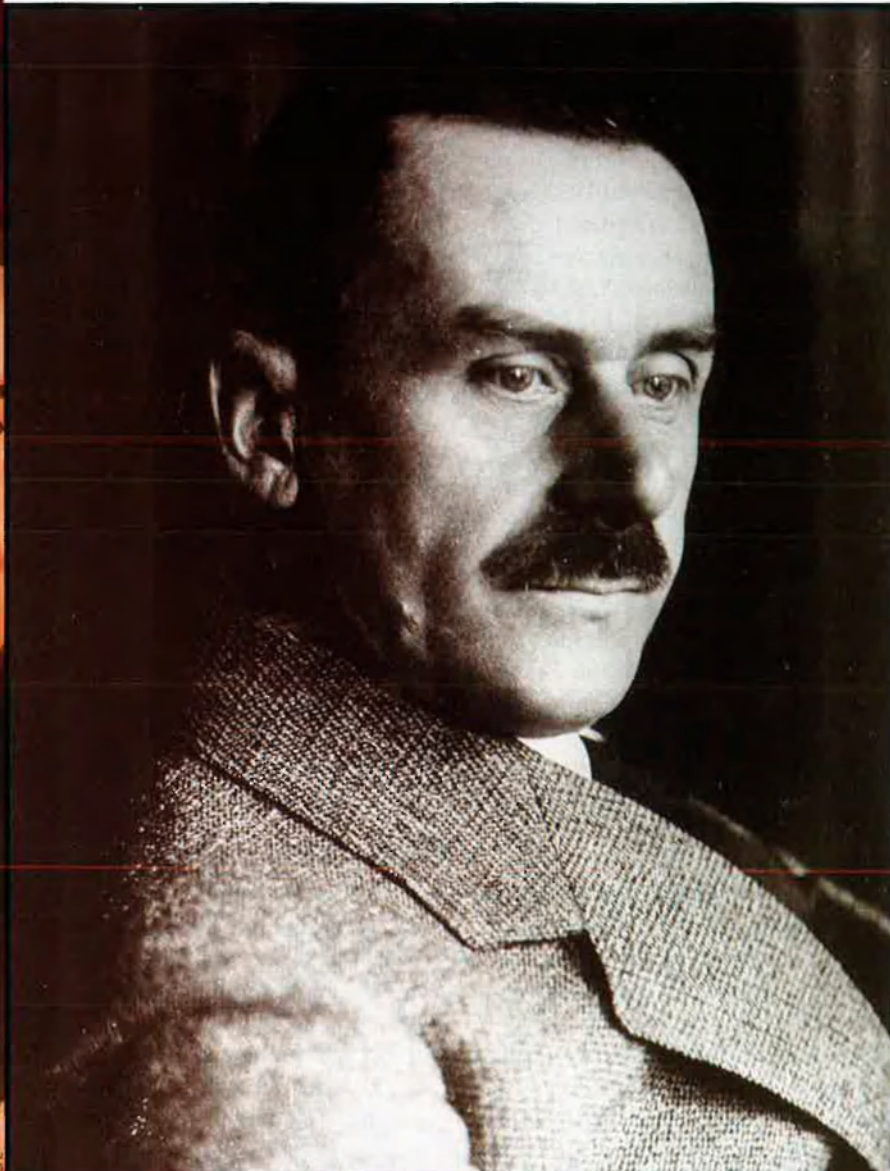
Però ell, Thomas Mann, es trobava i es troba en primera línia, ha proposat a una antiga família de comerciants de Lübeck gairebé arruinada un retorn brillant, una història d'èxit sense parió que ha reflectit i marcat el segle XX. I ara de nou tot torna a girar al seu voltant, al voltant de l'escriptor alemany més important.

Gènesi d'una saga d'escriptors.

L'ascensió dels Mann fins esdevenir una gran dinastia d'escriptors alemanys va començar amb tres errors d'apreciació. El primer té a veure amb el pare de Thomas i Heinrich Mann, el receixit comerciant i senador que el 1891, als 51 anys, va morir de sobte i va deixar un testament on negava als seus dos fills més grans tot talent literari: a Heinrich, el més gran, li retreia la descurança personal i el caràcter massa somiador. De Thomas, pensava que trobaria el seu lloc en una "ocupació pràctica". Només creia capaç d'alguna cosa el fill més jove, Viktor, que aleshores tenia un any ("La criatura té bon ull").

El jove Thomas no va pensar a doblegar-se a l'apreciació paterna, va deixar l'escola abans de temps -entretant, havien venut l'empresa de Lübeck- i es va traslladar al sud: primerament a Munic, on la mare viuria a partir d'aquell moment, i després a Roma, on durant cert temps el seu germà Heinrich també es va iniciar en l'escriptura; allí va escriure relats breus, i va fer molts plans, entre altres una novel·la sobre un "jove sensible" anomenat Hanno.

**Thomas Mann,
1951: "Entre els
alemanys, que
sovint són tan
maliciosos, trobe
a la fi només
comprensió"**

Thomas Mann va ser guardonat el 1929 amb el Premi Nobel de literatura. Un premi que va aixecar polseguera el seu dia. Ara gairebé ningú no discuteix la seua vàlua literària.

El segon error d'apreciació va ser el següent. El treball en el manuscrit, començat l'octubre de 1897, quan Thomas tenia vint-i-dos anys, va prendre dimensions sorprenents; d'una història curta en la qual l'autor volia cenyir-se de manera breu a la línia genealògica de Hanno, va sorgir una saga generacional completa alimentada amb tota classe d'informacions sobre la pròpia família de comerciants establerta a Lübeck des del 1775.

Tres anys després, l'estiu del 1900, havia enllestit la novel·la. Thomas Mann la va titular *Els Buddenbrook* i va en-

viar per correu a l'editorial de Samuel Fischer de Berlín el gros lligall escrit a dues cares amb tinta violeta, l'únic exemplar que tenia; això sí, com a paquet amb valor declarat.

La resposta de l'editor va ser el tercer error d'apreciació. Aquest no creia, escriu Fischer, que hi haguera moltes persones que tingueren el temps ni les "ganes de concentrar-se" a llegir una novel·la d'aquestes dimensions. La seua recomanació: reduir-la a la meitat!

L'autor s'hi va oposar amb fermesa. I, de fet, va aparèixer completa fa cent anys, en dos volums, aquella novel·la en

què es narra la "decadència d'una família" (com diu el subtítol). La crisi de la burgesia s'exemplifica en la fictícia família Buddenbrook de Lübeck, que per a Thomas Mann és el germen de la seua pròpia ascensió fabulosa, fonament d'una nova gran família ben allunyada del món mercantil que al capdavall va resultar de bon tros més important i, això no obstant, escenificada com a reedició paradoxal de la forma de vida burgesa.

Fóra errat equiparar la decadència de la família de la novel·la amb el destí de l'autèntica família Mann, els comerciants de Lübeck: mentre que l'empresa dels Buddenbrook és liquidada per sota del seu valor i el darrer Buddenbrook, Hanno, mor novel·lescament jove de tifus, a la mare dels escriptors, després de vendre l'empresa familiar dels Mann com disposava el testament, li queda prou patrimoni per no patir necessitats com a vídua a Munic i poder mantenir els seus cinc fills: al costat dels tres fills, hi eren també les filles Julia, anomenada Lula, i Carla.

Conscientment o inconscientment, Thomas, el fill, volia, però, anar més enllà; volia la seguretat de la burgesia; no sols reconstruir-la en la novel·la retrospectivament com un món en perill, aparentment perdut. I va tenir ben clars els propis impulsos quan, amb el creixent èxit d'*Els Buddenbrook* a les escoles, va mirar de conquistar la bellíssima estudiant de matemàtiques vuit anys menor que ell Katia Prinsheim, la seua "núvia de conte de fades" i un dels millors partits de Munic.

Va saber fer-se càrrec de la règia mansió familiar al carrer d'Arcis: "Em va encantar l'atmosfera de la gran casa familiar, que em feia recordar la meua infantesa". Allí va retrobar també "la confiança en l'esperit de l'elegància cultural del món mercantil".

I així es va muntar la vida al costat de la seua dona Katia (es van casar el 1905), la seua companya i la persona en quí més va confiar al llarg de tota la vida. Ella va ser, tal com el solitari fill Golo va formular el 1986 "l'amor més gran de la seua vida i el que més va durar amb diferència".

L'esposa de l'escriptor —en l'encapça-

lament de les seues cartes escrivia “Senyora de Thomas Mann”– va donar suport al seu Thomas en els seus somnis burgesos de poder. “Els Buddenbrook no són uns senyors!”, va dir més d’una vegada. Segons Golo Mann, per a ella eren només els personatges novel·lescs del bestseller del seu marit, “bons ciutadans en una petita ciutat”, que era també un judici sobre els avantpassats del seu espòs. Ella estava acostumada a unes altres coses i tenia uns altres plans. Thomas Mann hi estava d’acord.

El poeta tenia personal al seu servei, prenia el te del matí amb pastes de sucre, i portava quasi sempre botes de xarol. El 1907 deia Thomas Mann, una mica sarcàstic, però també amb auto-complaença: “La meua casa es troba ordenada amb riquesa, comande tres magnífiques minyones i un pastor escocès.” Però allí, en la vil·la del Poschingerstrasse, construïda segons els seus desigs (la van ocupar el 1914) ja no hi van viure gaire temps més.

Una família sorprenent. Katia va portar al món sis infants per “parelletes”, com deia la mare: entre 1905 i 1906, Erika i Klaus; entre 1909 i 1910, Golo i Monika; i entre 1918 i 1919, Elisabeth i Michael. Sis fills, i això amb aquell “ésser patern lliurat a si mateix” (Monika Mann), un escriptor al qual el treball no li resultava precisament fàcil (“Un escriptor és una persona a la qual l’escriptura li costa molt més que a la resta”).

Encara més sorprenent era potser el capteniment tan liberal dels fills a casa de Thomas Mann, una permissivitat que entrava en contradicció de manera cridanera amb la decència burgesa. Els fills sempre tornaven de bon grat fins i tot ja d’adults per un temps curt o llarg a la casa familiar, però ningú no hi va ser retingut, en realitat ningú tampoc no hi va ser educat.

Klaus Mann es preguntava a començaments dels anys trenta si els fills no serien “els últims i malcriats descendents d’una elit burgesa i intel·lectual”. Trobava la seua infantesa, per bé que “de cara a l’exterior amb molta protecció”, “més qüestionable, més plena de perills”, que la “infantesa burgesa” a l’ús.

Escena de la sèrie televisiva *Els Mann*, que ha tingut un èxit sense precedents a Alemanya. *Els Mann* ha estat l'emissió estrella del prestigiós i elitista canal cultural Arte.

El més sorprenent de la família Mann era el capteniment liberal dels fills a casa del pare, una permissivitat que contrasta amb la vida burgesa

La dels Mann no és solament la història d’una potència literària i d’una extraordinària disciplina de treball, sinó també una història d’abús de drogues, suïcidis i dependència sexual; i al voltant d’aquesta s’enfilen innumerable llegendes. En qualsevol cas, les afirmacions d’un investigador que hi va haver incest entre germans o que el jove Thomas Mann va fer a Itàlia sacrificis de sang amb animals o fins i tot amb persones no han estat demostrades.

Amb tot: “Quina classe d’estranya família som!”, va anotar Klaus Mann el 1936 al seu diari. “Algú escriurà llibres sobre nosaltres; no sols sobre algun de nosaltres.” El mateix any, quan ja havia esdevingut un jove escriptor a tenir en compte, també va escriure: “Dic que sí a cada excés que he practicat i que practique. Aquí entra tant la deshonestat sense ordre ni concert, com també la inclinació pel verí.”

Les dues germanes de Thomas Mann es van llevar la vida: Carla, una actriu de segona, el 1910, amb 28 anys; Lula, mare de tres filles i morfíndmana, el 1927. La mort de Carla va ser un xoc molt dur que amenaçava de fer flaquejar la seguretat burgesa de Thomas

Mann; amb aquest fet li va semblar que l’ancoratge de la família “es desfermava”. Alhora lamentava el “caràcter orgullós i sarcàstic” de Carla, de qui deia que estava “desburgesitzada” i “impel·lida fatalment a la bohèmia”.

Però hi havia límits i, ni el suïcidi (no gaire estrany per a l’escriptor, qui ben aviat va confessar sentir “simpatia per la mort”) ni el consum de drogues s’adeien gaire amb el concepte liberal de vida burgesa dels Mann.

Igual amb Katia, la dona: considerava la drogodependència de Klaus “petit-burgesa”, però no la seua homosexualitat pública; de fet, els amics de Klaus eren benvinguts. No va servir de res: També ell, Klaus Mann, es va suïcidar el 1949, el primer dels fills de Thomas Mann; i molts anys després, la nit de Cap d’Any de 1976, el va seguir el fill més jove, Michael.

El qualificatiu d’“*amazing family*” (família sorprenent) va ser difós per tot el món el 1939 pel diplomàtic i escriptor britànic Harold Nicolson. “Un príncep de les lletres burgeses de cap a peus”, va ser Thomas Mann ja en la República de Weimar, diu Marcel Reich-Ranicki. “El que per als britànics són els Windsor,

l'són per als alemanys, si més no per als intel·lectuals, els Mann.”

Certament, la fascinació que envolta aquesta família fins avui també té a veure amb el *voyeurisme*. Klaus Harpprecht, un altre biògraf dels Mann, en deia “l'autòctona indiscreció de la família Mann”. Una indiscreció que va començar aviat, amb els germans Heinrich i Thomas Mann, els escriptors més importants de la família, que també van ser durant molts anys competidors aferrissats. De fet, Thomas va escriure el 1904 una carta sobre els llibres de Heinrich en què els qualificava de lletjos.

També el 1938 el fill de Thomas Mann, Klaus, va constatar al seu diari que el pare va ser amb Heinrich (a qui ell estimava molt) sovint “desconsideradament cruel”, i va afegir la pregunta: “I amb qui no?”.

La figura del pare. No era fàcil ser fill de Thomas Mann. A les filles –Erika, la gran, i fins i tot encara més Elisabeth, la més jove i la preferida (“L’infant immensament commovedor, com sempre”)– no els resultava ni de bon tros tan difícil acostar-se a ell i sentir el seu afecte i la seua tendresa.

Quan hi havia el perill que el jove Golo haguera de sopar tot sol amb el pare, davant el qual en aquells anys de joventut sentia una “gran timidesa”, s’apuntava abans alguns temes “perquè la conversa no s’encallara i s’originara un silenci terrible”. Quan una vegada li ho va confessar al seu germà Michael, aquell només va riure: “Jo faig justament el mateix!” Michael Mann recordaria després la llarga taula familiar a la casa gran, que, per descomptat, era presidida pel pare: “Els més joves sèiem a l’altre cap de la taula amb la nostra mainadera i no podíem parlar, llevat de quan se’ns preguntava”.

Només una vegada va gosar el petit Michael d’entrar a la cambra del pare, i va ser el 1929, quan la mare els hi va enviar a ell i a Elisabeth per a comunicar al pare, que reposava, que li havien concedit el Premi Nobel. Aleshores no hi va haver cap protesta pel destorb.

Però si no, “era terrible com una tempesta, quan el molestàvem”, com va es-

De pare alemany i mare brasilera, Thomas Mann, al centre, va tenir quatre germans: Heinrich, Viktor (que no apareix a la foto), Julia i Caria.

criure Golo després en les seues memòries. “Havíem de guardar silenci gairebé sempre; al matí, perquè el pare treballava; després de dinar, perquè primer llegia i després dormia, i al vespre, perquè de nou s’ocupava de coses serioses.”

Va esmentar també, i no sense enveja, que no hi ha hagut cap llibre redactat pel seu germà Klaus “que el pare no haguera llegit minuciosament i sobre el qual no li haguera fet anotacions de la manera més detallada i comprensiva.”

Els més grans li deien el “mag”, mig admirats mig fent burla, els petits li deien “Tommy”, fins que la mare hi va intervenir i a un dels infants li va fer una proposta pràctica, de dir-li simplement “senyor papà”. Era Thomas Mann un monstre? “Monstre”, li deia en ocasions la dona, que també s’hi referia com “l’home boig”. Amb el temps, i en bona mesura gràcies a l’aparició del testimoni de la filla Elisabeth, s’ha esmicolat en part la llegenda del pare de fa-

mília fred, que utilitzava aquesta per a embadalir-se sense ser destorbat en els seus somnis literaris i homoeròtics darrere la façana burgesa i que va empènyer alguns cap a les drogues i el suïcidi.

La família va ser ben important per a Thomas Mann i per a la seua obra. Li feia d’oient –sempre a la seua disposició–, en les lectures que es feien a casa dels seus escrits. També li feien de col·laboradors: Katia, la dona, li escrivia les cartes i els primers anys li passava a màquina els manuscrits; Erika, la filla, era regularment la lectora i, segons el pare, l’“hàbil sordina de tot excés pedant”. Ara bé, la família era, principalment, proveïdora de temes i font d’inspiració.

Mai va pretendre amagar que *Els Buddenbrook*, la gloriosa novel·la amb què va debutar, al capdavant, havia estat possible gràcies al saqueig hàbil de l’entorn familiar i dels avantpassats. Thomas defensava el seu procediment

dient que no és el talent d'inventar, "el que fa l'escriptor", sinó el de "donar vida". Per a ell tot esdevenia estil, forma. Volia crear una obra, no escriure una autobiografia —i només de vegades ho sembla.

Sentia "aversió" per la pura autobiografia, i pel fet de convertir la seua vida directament en objecte de la seua escriptura i del seu discurs. Ara bé, d'això, no n'hem de concloure manca d'interès per la pròpia persona. Estava convençut que el desig d'una persona "de celebrar el seu destí literàriament i de reclamar la participació de la humanitat i dels descendents" tindria "com a condició una vivesa poc habitual del sentiment del jo". I aquest especial "sentiment del jo" seria també el que "posa no sols subjectivament la categoria de novel·la a una vida, sinó que també fa possible elevar-la a allò més interessant i significatiu".

Per a l'escriptor Thomas Mann la burgesia, a la qual s'aferrava amb tanta vehemència, era més que una qüestió d'estil. El sistema de vida burgès era per a ell forma, li donava suport i la força per a renunciar al seu estil de vida en moments decisius (i per a tornar a posar-lo en pràctica en qualsevol altre lloc).

La burgesia era per a ell un sinònim exacte d'humanitat. Justament en allò polític, es devia a l'"*ethos* de la humanitat burgesa". El 1939 va començar la conferència "El problema de la llibertat" dient que la democràcia moderna no havia anat històricament més enllà de la "forma de dominació burgesa".

L'exili. Des d'aquell dia de febrer de 1936 en què a Suïssa es va mofar en públic de les vacil·lacions dels nazis, que trigaren tres anys abans de decidir-se a privar-lo de la nacionalitat alemanya, va ser conscient que la seua estimada vil·la a Munic estava perduda (tampoc no va tornar a trepitjar-la mai a partir del 1945). Certament, aquest va ser un joc de refinament retòric, ja que també ell, Thomas Mann, havia vacil·lat des de començaments de 1933, des del moment en què, després d'una gira de conferències internacional, no va tornar a casa.

Li va resultar difícil acomiadar-se de la seua terra, del seu públic. Tampoc no va ser fàcil abandonar la vil·la a la Poschingerstrasse, la que una vegada fóra punt de trobada de l'elit intel·lectual d'Alemanya; l'esplèndida casa no sols albergava el seu estudi habitual, sinó que havia estat la llar dels seus sis fills.

Però una vegada decidit, ho va voler suportar. I escriu amb coratge la nit de Nadal del 1935 a Suïssa —"la tercera que passem en l'exili", que només troba a faltar els seus mobles, el llum d'aranya i els seus llibres, "però tampoc massa": fora d'això, segons el vell escriptor de seixanta anys, no li mancava res del que necessitava per a acabar la seua vida i la seua obra.

Tard, però amb molta força, va trepitjar l'escenari polític; ell, que va haver de recórrer un llarg camí "des de la lleialtat nacionalista a l'emperador fins al democratism europeu" (Michael Mann), que, a diferència del seu germà Heinrich, no podia, ni volia, ser considerat d'esquerres, va esdevenir la veu de l'altra Alemanya, "líder de l'emigració, única contrafigura visible de lluny" (Reich-Ranicki).

En arribar a Nova York, pel febrer de 1938, al començament del seu exili als Estats Units, va dir a un periodista:

"Allà on sóc, es troba Alemanya. Porte la meua cultura alemanya amb mi."

Sovint s'ha qüestionat fins a quin punt va arribar a aprendre a pensar en categories polítiques. Joachim Fest, biògraf de Hitler, va negar sense embuts el pensament polític de Thomas Mann i del seu germà Heinrich.

Els EUA van ser el refugi. Des del 1938 hi van viure, oficialment a l'exili, Thomas i Katia Mann amb la filla més jove, Elisabeth. Els dos fills més grans, Erika i Klaus, ja feia temps que hi eren, els altres els van seguir després des d'Europa; a la darrerria del 1939 Michael; a l'octubre de 1940, després d'una fugida aventurera des de França (en companyia del seu oncle Heinrich Mann), Golo; i en el mateix mes, la filla Monika, la qual, després de vint hores agafada a un tros de fusta, va estar a punt de no sobreviure al torpedinament i l'enfonsament del seu vaixell per un submarí alemany.

Fet i fet, un miracle. Encara avui es recorda Elisabeth Mann Borgese del "gran alleujament quan tots estigueren junts". La família no va ser deutora al país d'acollida; tres dels fills van dur durant la guerra l'uniforme dels EUA: Klaus, Erika (com a corresponsal de guerra) i aviat també Golo.

I tampoc no van ser deutors en la lluita contra el dictador alemany: "A family Against a Dictatorship", va titular Klaus Mann una conferència que va oferir a finals dels anys trenta a Amèrica i en la qual informava de les activitats familiars, les del pare, els oncles, la germana i les pròpies. Van viatjar pel país fent conferències, van escriure articles i van oferir entrevistes.

Quan la guerra havia passat, tot va canviar de cop, i Thomas Mann degué pensar en els dos més grans quan més tard va dir: "Hitler va tenir el gran mèrit d'aconseguir una simplificació dels sentiments, una oposició ferma en tot moment, l'odi clar i mortal. Els anys de lluita contra ell, van ser moralment bons temps".

Després vingueren altres temps més desconcertants: en l'Amèrica del Nord de la postguerra la família Mann va caure en el foc creuat del nou anticomunisme, només tangencialment, és cert,

Erika i Klaus Mann, dos dels set fills de Thomas Mann, van tenir una importància rellevant en l'exili de la família, a l'endemà de l'accés de Hitler al poder.

Thomas Mann va néixer a Lübeck el 1875, al si d'una rica família de comerciants. És d'aquesta tradició benestant de la família Mann que s'abeuren les seues novel·les.

però va ser prou desagradable, per exemple, quan van anar agents de l'FBI a la casa i van preguntar a Erika si era una "agent pagada per Stalin".

Thomas Mann va canviar, a 77 anys, de domicili i continent. A punt va estar d'anar a la RDA, que l'hauria acollit de grat (la República Federal se'n va resistir), però va ser de nou a Suïssa on es va instal·lar, la nit de Nadal del 1952.

Una predisposició bisexual. Com es podia harmonitzar el sentit burgès de Thomas Mann amb la seua homosexualitat? Si arrebleguem totes les investigacions, les suposicions i les pròpies declaracions, avui caldria més aviat parlar d'una predisposició bisexual: les inclinacions homoeròtiques de Mann, segons sembla, no es van consumir —no com en el cas dels seus fills homosexuals, Klaus i Golo, i la seua filla bisexual, Erika.

L'agraïment a la dona, Katia, va ser gran des del principi, i la seua justificació en el seu diari de 1920 demostra una comprensió de les relacions de la psicologia sexual. Ell li donava les gràcies, segons el que hi havia escrit, "perquè ella, en el seu amor, no es desconcerta o enutja gens, quan finalment no m'infon cap apetit i quan jeure amb ella

no em posa en l'estat de causar-li plaer, ço és, l'últim plaer sexual." I afegia: "La calma, l'amor i la indiferència amb què s'ho pren, és admirable i per tant no m'ha de pertorbar".

I s'afanyava, per a si mateix (o per a la posteritat) a deixar clar en el diari: "No es tracta realment d'impotència, sinó més aviat de l'habitual confusió i del desconcert de la meua vida sexual."

Naturalment, ell es preguntava si determinats problemes al llit conjugal podien tenir relació amb la seua predilecció, des de feia temps reconeguda, pels cossos de xicots, i directament: "Com hauria estat si tinguera davant un jove?"

No va deixar de buscar mai una resposta a aquesta pregunta; la pràctica, però, no la va buscar mai obertament (llevat que el diari íntim done pistes falses): "Jo... demanar alguna cosa a un jove estimat! Impensable!".

L'"apetit de carn estranya", va escriure molts anys després en la seua novel·la *Faustus*, significa una "superació de la resistència que es fonamenta sobre l'estranyesa del jo i del tu, d'allò propi i d'allò de l'altre; resistència que altrament es faria present." Un no acaba mai de meravellar-se, diu durant una festa de noces el genial Leverkühn a Serenus Zeitblom, qui després serà el

seu cronista, "que la carn vol carn".

Es feia poques il·lusions sobre el matrimoni al segle XX, però deia categòric que la fidelitat era "l'enorme avantatge moral de l'amor ofert naturalment que es puga declarar legítim". D'altra banda, advocava, com a persona moderna, per les habitacions separades (contra "el patriarcal hàbit de dormir els dos plegats"), perquè cadascú puga dedicar-se lliurement a les seues inquietuds o una pràctica professional autònoma.

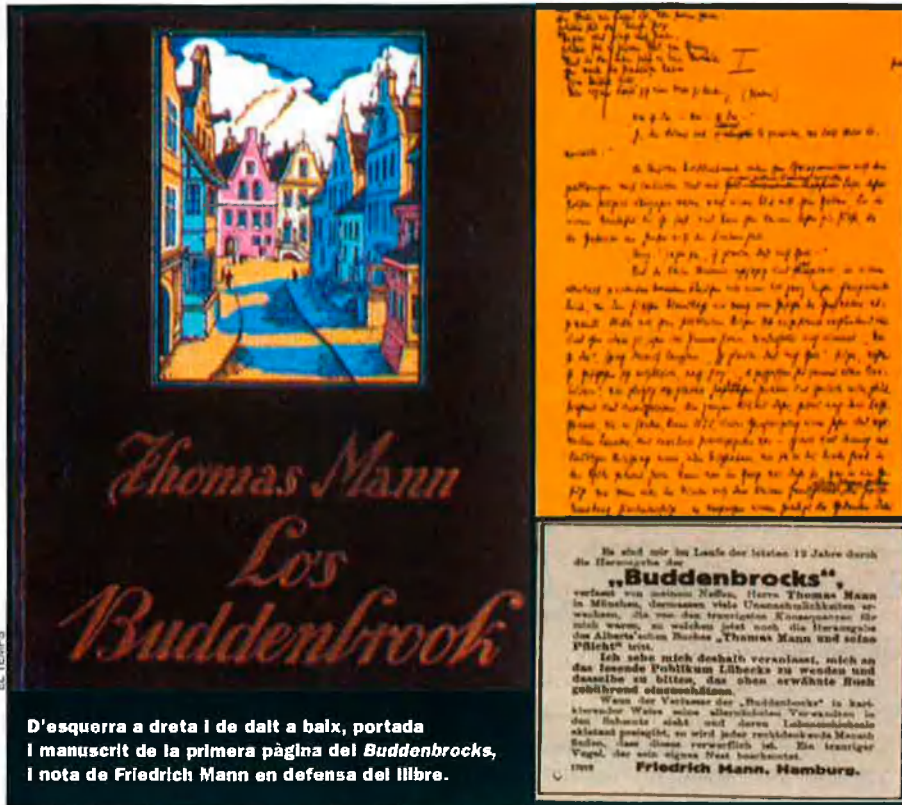
El seu cap es va ocupar molt de la sexualitat: "Penes sexuals, dolor alimentat amb imatges al costat i desig pregon i penós juntament amb el coneixement que la realitat no ho vol", o: "En aquests dies, molt d'anhel dolorós i molta reflexió sobre l'ésser i les metes d'aquest, sobre el fervor eròtic en lluita amb la comprensió d'allò il·lusori que conté."

Il·lusori degué ser, ja que per a ell, com a escriptor, l'amor "mai no era car" i va fer servir per a la creació els seus desigs i anhels en part turmentats. I, tot escrivint, se n'alliberava també: "Una preocupació total per les passions, les penes d'amor que només es redimeixen mitjanament amb la poesia."

Sobre això va anotar en el diari del 1950 que la seua poesia és finalment "la que ens alimenta a tots"; i així es tranquil·litzava completament aquella consciència remoguda. I continua sent un miracle que aquesta existència burgesa, fonamentada en quelcom tan vulnerable com és l'escriptura, sostinguera tota una vida.

En vida va ser estimat per pocs fora de la família, a penes pels seus col·legues, llevat de les cartes on li demanaven favors. Ell es deia que hom veia el burgès en ell mateix. I com que mai no s'havia aferrat a una moda, a una tendència, "no va ser mai sostingut per cap escola i rara vegada elogiat pels literats".

Però l'odi malaltís del seu col·lega Alfred Döblin (1878-1957) li va resultar depriment i es va preguntar: "És la meua existència tan provocadora?" L'autor de la novel·la *Berlín Alexanderplatz* (1929), un punyent i amargat competidor (també ell esperava el Premi Nobel el 1929), va perseguir fins la mort el "gran escriptor" (Robert Mu-

D'esquerra a dreta i de dalt a baix, portada i manuscrit de la primera pàgina del *Buddenbrooks*, i nota de Friedrich Mann en defensa del llibre.

sil), qui "havia elevat a principi artístic la ratlla del pantaló": *Els Buddenbrook* eren per a ell només "coentors avorrides".

El 1975, vint anys després de la mort de Mann, encara es burlava el líric Peter Rühmkorf, nascut el 1929, de "l'amanerament recercat" del premi Nobel. I no era l'únic. Hans Erich Nossack (1901-1977) va afirmar que Thomas Mann va enaltir l'alta burgesia; hi sentia "gairebé un malestar corporal" i estava orgullós de no tenir ni un sol llibre d'ell a la biblioteca.

En l'enquesta del *Frankfurter Allgemeine* amb motiu del vintè aniversari de la mort de l'escriptor, Manès Sperber (1905-1984) confessava almenys d'admirar-lo ja mig segle, és clar, "sense estimar-lo". Un britànic, el gran narrador Graham Greene (1904-1991), li manifestava no sols un "respecte inquiet", sinó també que ell havia après, a estimar "aquell personatge llunyà" des que va llegir les cartes "amb la seua calor, el seu humor i la seua dedicació".

Aleshores no s'havia publicat encara cap volum dels diaris, cosa que no es permetria fins el 1975. Aquests van canviar del tot la imatge de l'autor en els

Thomas Mann: "La fidelitat és l'enorme avantatge moral de l'amor ofert naturalment que es puga declarar legítim"

anys següents. "Un clàssic nacional va perdre el color i del marbre en va sorgir una figura acolorida", d'aquesta manera va aclamar recentment el periòdic alemany *Süddeutsche Zeitung* el canvi de paradigma de Thomas Mann esdevingut pòstumament i va declarar amb entusiasme: "Quan s'havia donat abans una resurrecció com aquesta?"

De fet, avui apareix gairebé indiscutiblement com la personalitat literària en llengua alemanya més important del segle XX. Cap Robert Musil, cap Bertolt

Brecht, ni cap Heinrich Mann se li pot comparar; a tot estirar, Franz Kafka (1883-1924), el seu antagonista gairebé absolut en totes les qüestions de la vida, l'amor i la literatura. Thomas Mann va llegir aquest autor amb emoció, "sovint barrejat amb una fantàstica diversió".

No va ser sols l'escriptor d'*Els Buddenbrook*, va escriure també *La muntanya màgica* (1924), *L'escollit* (1951) i *Felix Krull* (1922-1954); meravelloses novel·les breus i narracions, intel·ligents assaigs i retrats, i durant els anys trenta i quaranta va publicar el cicle novel·lesc *Joseph i els seus germans*.

L'escriptor Botho Strauss (1944) troba que "no hi ha altra cap obra al segle XX que traga la llengua alemanya de la profunditat i que estiga alhora tan altament instrumentada. En aquesta novel·la hom pot aprendre què és la modernitat en el seu cim". Parlant de *Joseph i els seus germans* es trenca d'emoció el fill de Mann, Golo, en altres ocasions tan crític: "I ara parlen els crítics, els senyors germanistes de l'home fred, egoista i irònic! Mare de Déu Santíssima! Que bonica és, que profunda i rica en coneixement humà, en amistat humana."

A una dona, a la dona del cortesà Potiphar, a la qual Joseph intenta seduir en va i amb tots els mitjans, se li atribueixen aquests sentiments: "I tanmateix reposa sobre el fons de la seua ànima un tresor, del qual ella secretament estava més orgullosa que de tota la seua reputació espiritual i mundana i que, tant si s'ho confessa com si no, no haguera canviat per res en el món... la consciència —que floreix i crema— d'haver estimat i patit.

No sols en les frases acolorides amb elements inequívocament autobiogràfics d'aquesta obra mestra, però especialment aquí, es pot descobrir com l'anhel de Thomas Mann de seguretat de la llar i estimació es converteix completament en un to, en una nostàlgica melodia d'amor.

Volker Hage
© Der Spiegel
Traducció: Mònica Fernández
i Àngels Giménez